

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 21/2020-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. septembra 2020 v pléne zloženom z predsedu pléna Ivana Fiačana a zo sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditša, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Jany Laššákovvej, Miloša Maďara, Petra Molnára (sudca spravodajca), Petra Straku, Ľuboša Szigetiho a Martina Vernarského predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Lučenec, konajúceho prostredníctvom sudcu JUDr. Mikuláša Gécziho, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 96 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v časti slov za bodkočiarkou („ak nežije ani jeden z rodičov, návrh nemožno podať“) s čl. 41 ods. 3 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, s čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj s čl. 2 ods. 1, čl. 3 ods. 1 a čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Lučenec o d m i e t a pre nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Návrh Okresného súdu Lučenec a jeho odôvodnenie

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 1. júla 2019 elektronicky doručený návrh Okresného súdu Lučenec (ďalej len „okresný súd“), zastúpeného sudcom JUDr. Mikulášom Géczim, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 96 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) v časti slov za bodkočiarkou, t. j. „... ak nežije ani jeden z rodičov, návrh nemožno podať“, s čl. 41 ods. 3 a čl. 46 ods. 1 ústavy, s čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj s čl. 2 ods. 1, čl. 3 ods. 1 a čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

K návrhu na začatie je pripojená fotokópia uznesenia okresného súdu č. k. 4 C 61/2013-119 z 29. mája 2019 o prerušení konania (ďalej len „uznesenie o prerušení konania“) vedeného pod sp. zn. 4 C 61/2013, ktorého predmetom je rozhodovanie o návrhu navrhovateľa ■■■■■ (ďalej len „navrhovateľ“) proti odporkyni ■■■■■ o pripustení zapretia otcovstva a zapretie otcovstva. Uznesenie o prerušení konania nadobudlo právoplatnosť 3. júna 2019.

2. Z návrhu na začatie konania a uznesenia o prerušení konania vyplýva, že navrhovateľ v rámci konania vedeného pod sp. zn. 4 C 61/2013 podal okresnému súdu 13. júna 2013 podnet, ktorým sa domáhal, aby okresný súd v súlade s v tom čase platným ustanovením § 109 ods. 1 písm. b) druhej vety Občianskeho súdneho poriadku, ktorému v súčasnosti zodpovedá § 162 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku, konanie prerušil a ústavnému súdu postúpil návrh na začatie konania vo veci nesúlady § 96 ods. 3 v časti slov za bodkočiarkou s čl. 6 bodom 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru.

3. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 4 C 61/2013 zo 17. júla 2017 návrh navrhovateľa vo veci pripustenia zapretia otcovstva a zapretia otcovstva zamietol. Proti označenému

rozsudku okresného súdu podal navrhovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol odvolací súd (Krajský súd v Banskej Bystrici) tak, že odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s odôvodnením, že „*prvostupňový súd sa vysporiada s námietskou navrhovateľa o nerozhodnutí o jeho návrhu na prerušenie konania podľa ustanovenia § 109 ods. 1 písm. b) veta druhá OSP, aj keď bol takýto návrh riadne odôvodnený. Odvolacia námietka bola opodstatnená a úlohou prvostupňového súdu bude vysporiadať sa s návrhom navrhovateľa na prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm. b) veta druhá OSP (v súčasnosti § 162 ods. 1 písm. b) CSP) a až potom vo veci rozhodnúť.*“.

4. Po vrátení veci na ďalšie konanie okresný súd uznesením prerušil konanie vedené pod sp. zn. 4 C 61/2013 a podal návrh na začatie konania pred ústavným súdom podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy, argumentujúc, že «*Znenie ustanovenia § 96 ods. 3 časť za bodkočiarkou zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine, podľa ktorého „ak nežije ani jeden z rodičov, návrh nemožno podať“ je jasné a zrozumiteľné, preto všeobecnému súdu okrem doslovného (gramatického) výkladu neposkytuje možnosť iného výkladu (napríklad systematického) a je ním viazaný.*

... *V prípade rozhodovania Ústavného súdu, ktorý na základe návrhu aktívne legitimovanej osoby rozhoduje o súlade zákonov s Ústavou, ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom v súlade s článkom 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky tak nie je. Ústavný súd už vo svojich predchádzajúcich rozhodnutiach konštatoval, že jednotlivé ustanovenia Ústavy nemožno vykladať izolovane, ale len v súlade s ďalšími súvisiacimi normami (III. ÚS 144/02).*

... *Ústavné normy nie sú zúžené iba na ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky, ale na základe extenzívneho výkladu je treba pod týmto pojmom rozumieť aj medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých konanie nie je potrebný zákon a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a majú prednosť pred zákonmi (článok 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky).».*

5. V ďalšej časti odôvodnenia svojho návrhu okresný súd poukazuje na ustanovenie čl. 144 ods. 2 ústavy, ktoré zakladá jeho aktívnu legitimáciu na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, ktorá „... je podmienená spojitou s konaním pred všeobecným súdom vyjadrenou tak, že podaniu návrhu musí predchádzať rozhodovacia činnosť takého súdu v zmysle § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, pričom v rámci tejto rozhodovacej činnosti ako zákonom upraveného postupu je podľa úsudku všeobecného súdu potrebné vyložiť a použiť všeobecne záväzný právny predpis, ktorého nesúlad mieni všeobecný súd uplatniť pred ústavným súdom...“.

6. V nadväznosti na uvedené východisko okresný súd v záujme preukázať aplikovateľnosť (judiciabilitu) napadnutej časti § 96 ods. 3 zákona o rodine na rozhodnutie vo veci, ktorá je predmetom prerušeného konania okresného súdu sp. zn. 4 C 61/2013, popisuje skutkové okolnosti označeného konania. Z popisu okresného súdu vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

Navrhovateľ [REDAKOVANÉ] sa narodil [REDAKOVANÉ] mimo manželstva slobodnej matke [REDAKOVANÉ] v [REDAKOVANÉ]. Pri narodení sa meno otca do knihy narodení neuviedlo. Matka navrhovateľa uzavrela [REDAKOVANÉ] manželstvo s [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „právny otec“ alebo „[REDAKOVANÉ]“), pričom táto skutočnosť sa 9. novembra 1948 zaznamenala do knihy narodení dieťaťa (stĺpec 10: dodatočné záznamy, opravy) takto:

„... dieťa bolo uzákonené manželstvom matky uzavretým v [REDAKOVANÉ] dňa [REDAKOVANÉ] s prirodzeným otcom [REDAKOVANÉ] ... Otec bol v dobe narodenia dieťaťa 22 ročný (Poverenictvo vnútra v Bratislave č. 34. 301/1-V/1-48). dňa 09. 11. 1948.“

Právny otec navrhovateľa [REDAKOVANÉ] zomrel [REDAKOVANÉ]. Z dokumentácie predloženej okresnému súdu vyplýva, že právny otec bol v období, ktoré je rozhodujúce pre počatie navrhovateľa, v koncentračnom tábore [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] čo potvrdzuje aj fotokópia registračného preukazu [REDAKOVANÉ] z dňa 18. augusta 1945. Navyše, podľa predloženého znaleckého posudku spoločnosti Confidence-DNA-Analysen GmbH, Formanekgasse 14/1, A-1190 Wien č. 53/2013 z 23. januára 2013 je otcovstvo [REDAKOVANÉ] k navrhovateľovi „... na 100 % vylúčené“.

Biologický otec navrhovateľa [REDAKOVANÉ] narodený [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], „.... pred verejným notárom [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] uznal nezákonne narodené dieťa – syna [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] v [REDAKOVANÉ] matke [REDAKOVANÉ] obyvateľke v [REDAKOVANÉ], za svojho syna ako prirodzený otec. Biologický otec pred príchodom fronty opustil územie Československej republiky (nevedno presne kedy, nie však skôr než 16. 02. 1945), kde zomrel dňa [REDAKOVANÉ] v meste [REDAKOVANÉ] Bol spopolnený.“

Matka navrhovateľa zomrela v [REDAKOVANÉ].

7. V ďalšej časti odôvodnenia svojho návrhu okresný súd stručne analyzuje vývoj právnej úpravy rodinnoprávných vzťahov na území Slovenskej republiky od narodenia navrhovateľa (28. decembra 1944) a na tomto základe konštatuje, že „Prvým kódexom, ktorý sa na Slovensku zaoberal otázkou určenia a zapretia otcovstva, bol zák. č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve“, a poukazuje na jeho § 51, v ktorom sa uvádza „Aj matka môže do šesť mesiacov od narodenia dieťaťa zaprieť, že otcom dieťaťa je jej manžel. Ustanovenia o zapieraní práve manžela platia tu primerane.“

V nadväznosti na túto právnu úpravu okresný súd zdôrazňuje, že „Zapieracie právo matky je v danom prípade vylúčené, nakoľko právny otec dieťaťa nebol pri jeho narodení manželom matky a po narodení dieťaťa nebol do knihy narodení uvedený...“ ([REDAKOVANÉ] bol ako otec zapísaný až 9. novembra 1948), pričom „Zákon č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve neobsahuje prechodné ustanovenia, ktoré by riešili aplikáciu zákona na právne skutočnosti, ktoré nastali pred jeho účinnosťou.“ Na tomto základe okresný súd konštatuje, že „Právo matky navrhovateľa na zapretie otcovstva preto zaniklo skôr, než jej zákon toto právo prvýkrát priznal.“

Okresný súd poukazuje aj na § 46 zákona č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve, podľa ktorého „Muž, ktorý otcovstvo uznal, môže ho zaprieť len keď dieťa nesplodil a dokiaľ neuplynie šesť mesiacov odo dňa, keď otcovstvo uznal (zapretie otcovstva podľa druhej domnienky).“ Vo vzťahu k veci navrhovateľa okresný súd uvádza, že „... k uznaniu otcovstva došlo zároveň s dodatočným sobášom matky s právnym otcom navrhovateľa ako s jeho (domnelým) prirodzeným otcom, nakoľko rodná matrika navrhovateľa neobsahuje záznam uznania“.

8. Okresný súd vo svojom návrhu ďalej poukazuje na judikatúru ústavného súdu (bez jej bližšieho označenia), ktorá podľa jeho argumentácie „... obsahuje rozhodnutia, ktoré sa týkajú zapretia otcovstva na návrh právneho otca podľa § 57 zák. č. 63/1963 Zb. o rodine a podľa § 86 ods. 1 zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine. Z hľadiska výsledku konania o zapretí otcovstva nie je v zásade rozhodujúce, či návrh na zapretie otcovstva podal právny otec alebo dieťa. Východiská a hľadiská, ktoré ústavný súd aplikoval v súvislosti s ust. § 86 ods. 1 zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine, sú preto použiteľné aj pre zapretie otcovstva na návrh dieťaťa podľa § 96 cit. zák.“.

9. Okresný súd poukazuje tiež na právnu úpravu regulujúcu zákonné domnienky otcovstva, z ktorých znenia je zrejmé, „... že každá z nich predpokladá, že status právneho otca nadobudne biologický otec dieťaťa“. Podľa okresného súdu „Stav nesúlady právneho a biologického otcovstva zasahuje aj samotné dieťa, napr. v jeho práve poznať svojich biologických rodičov, a taktiež kolидуje s právami biologického otca dieťaťa, ktorý sa usiluje dosiahnuť status právneho otca, ako aj s právami matky dieťaťa.“.

Okresný súd ďalej uvádza, že „Obmedzenie zákonnej lehoty na podanie zapieracej žaloby, ktorého účelom je ochrana práv dieťaťa a zabezpečenie stability rodinných pomerov, sa má hodnotiť ako rešpektovanie limitov ustanovených čl. 8 dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva túto skutočnosť potvrdil vo svojej judikatúre, v ktorej uviedol, že zavedenie premlčacej lehoty na začatie konania o otcovstve je ospravedlniteľné snahou zaistiť právnu istotu v rodinných vzťahoch a chrániť záujmy dieťaťa.“. Zároveň okresný súd poznamenáva, že „Možnosť zaprieť otcovstvo po uplynutí zapieracej lehoty v súčasnosti zákonom č. 36/2005 Z. z. okrem dieťaťa poskytuje iba manželovi matky dieťaťa.“.

10. Vychádzajúc zo skutočnosti, že prvým právnym predpisom, ktorý poskytol aj dieťaťu možnosť domáhať sa zapretia otcovstva, bol aj v súčasnosti platný zákon o rodine (účinný od 1. januára 2006), okresný súd zdôrazňuje, že v čase, keď sa navrhovateľovi naskytla možnosť podať návrh na zapretie otcovstva podľa § 96 ods. 1 zákona o rodine, už ani jeden z jeho rodičov nežil, a „preto návrh na zapretie otcovstva s poukazom na

napádanú normu (§ 96 ods. 3 časť za bodkočiarkou zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine) nebolo možné podať“.

Navrhovateľovi teda „právo na podanie návrhu na zapretie otcovstva zaniklo skôr, než vôbec vzniklo. Ust. § 96 zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine je preto pre prípad navrhovateľa od počiatku nepoužiteľné...“

Právo navrhovateľa na podanie návrhu na zapretie otcovstva nevzniklo aj preto, že právo dieťaťa na podanie návrhu na zapretie otcovstva sa totiž podľa § 96 ods. 1 zák. č. 36/2005 Z. z. viaže na skončenie lehoty pre zapretie otcovstva na návrh rodičov. Pod skončenou lehotou sa v tomto prípade logicky rozumie taká lehota, ktorá vôbec mohla začať. S poukazom na § 86 ods. 1 zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine sa jedná o lehotu, ktorú zákon poskytuje rodičom dieťaťa, ktorí sú manželmi. Zo systematického začlenenia § 86 ods. 1 do zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine vyplýva, že pod manželmi sa rozumejú takí manželia – rodičia, ktorým sa dieťa narodilo v čase od uzavretia manželstva do uplynutia trojstého dňa po zániku manželstva alebo po jeho vyhlásení za neplatné (§ 86 ods. 1 cit. zák.).“

11. Okresný súd ďalej zdôrazňuje, že „V prípade navrhovateľa sa však právny otec stal jeho otcom nie podľa prvej domnienky otcovstva, ale na základe uznania dieťaťa dodatočne uzavretým manželstvom [REDAKOVANÉ] podľa § 41 zák. čl. č. XXXI/1894 o rodinnom práve a jeho záznamom do rodnej matriky podľa § 95 a 96 nariadenia č. 80.000/1906 Matričná úprava“, pričom platný zákon o rodine nepozná „Spôsob určenia otcovstva uzákonením dodatočne uzavretým manželstvom dňa [REDAKOVANÉ]..., a preto z neho nevyvodzuje/nemôže vyvodzovať žiadne právne dôsledky ohľadne lehoty na zapretie otcovstva na návrh dieťaťa.“

12. Za relevantnú považuje okresný súd aj skutočnosť, že zákon o rodine „... výslovne nekladie rozdiel medzi vekom dieťaťa čo sa týka jeho práva na podanie návrhu na pripustenie zapretie otcovstva podľa § 96 ods. 1 cit. zák. Jediný rozdiel je v tom, že maloleté dieťa musí byť v tomto konaní zastúpené opatrovníkom.“

13. Okresný súd poukazuje aj na skutočnosť, že platný zákon o rodine, na rozdiel od svojho predchodcu – zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov (ďalej

len „zákon č. 94/1963 Zb.“), neumožňuje zapretie otcovstva na návrh generálneho prokurátora, ktorému toto právo zaniklo 31. decembra 2005 spolu so stratou účinnosti tohto zákona. S ohľadom na obdobie účinnosti zákona č. 94/1963 Zb. okresný súd zdôrazňuje, že generálny prokurátor vo veci navrhovateľa nemohol podať návrh na zapretie otcovstva, keďže *„Navrhovateľ získal dôkaz o vylúčení biologického otcovstva [redacted] ... DNA až na základe znaleckého posudku spoločnosti Confidence-DNA-Analysen GmbH, Formanekgasse 14/1, A-1190 Wien zo dňa 10. 12. 2009, ktorého úradný preklad zo dňa 23. 01. 2013 je k návrhu na pripustenie zapretia otcovstva zo dňa 13. 06. 2013 priložený ako dôkaz č. 6. Vzorka DNA sa získala exhumáciou telesných pozostatkov právneho otca [redacted] na cintoríne v [redacted] dňa 10. 11. 2009.“*.

14. Vychádzajúc zo skutkových okolností právnej veci navrhovateľa a historicko-právnej analýzy právnej úpravy zapretia otcovstva platného na území Slovenskej republiky v období od narodenia navrhovateľa okresný súd zdôrazňuje, že *„V rozhodovacej činnosti ústavného súdu sa prejavuje záujem zosúladenia právneho stavu s biologickým za súčasného zohľadnenia prioritného záujmu dieťaťa na spoznaní svojich biologických rodičov.“*.

Podľa okresného súdu *„Prednosť práv dieťaťa pred verejným záujmom vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu. Nemožno opomenúť ani reštriktívne účinky doterajších právnych úprav ako je to v prípade navrhovateľa, ktorý je dospelý a ktorému obaja rodičia zomreli pred účinnosťou zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine.“*.

II.

Návrh na rozhodnutie vo veci samej (petit)

15. Na skutkovom a právnom základe uvedenom v bodoch 6 až 14 tohto uznesenia okresný súd navrhuje, aby ústavný súd o jeho návrhu takto rozhodol:

«Ustanovenie § 96 ods. 3 časť za bodkočiarkou zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení „ak nežije ani jeden z rodičov, návrh nemožno podať“, je v rozpore s čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 2 ods. 1, čl. 3

ods. 1 a čl. 7 ods. Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 41 ods. 3 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.»

III.

Právna úprava relevantná pre predbežné prerokovanie návrhu navrhovateľa

16. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

17. Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh súd.

18. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

19. Podľa § 74 písm. d) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou, s ktorou vyslovila súhlas národná rada a ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, môže podať súd v súvislosti s prejednávanou vecou.

20. Podľa § 35 ods. 2 zákona o ústavnom súde za súd ako navrhovateľa podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy koná príslušný sudca alebo predseda príslušného senátu.

21. Podľa § 75 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov okrem všeobecných náležitostí podľa § 43 musí obsahovať

a) označenie právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia, ktorého nesúladi s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou navrhovateľ namieta,

b) dôvody, ktoré vedú navrhovateľa k pochybnostiam o súlade napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou,

c) označenie predpisu vyššej právnej sily, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia alebo medzinárodnej zmluvy, jej časti alebo niektorého jej ustanovenia, s ktorým napadnutý právny predpis podľa navrhovateľa nie je v súlade.

22. Podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania okrem všeobecných náležitostí podania podľa § 39 musí obsahovať aj dátum narodenia navrhovateľa, ak ide o fyzickú osobu, identifikačné číslo navrhovateľa, ak ide o právnickú osobu, bydlisko alebo sídlo navrhovateľa, označenie subjektu, proti ktorému návrh smeruje, akého rozhodnutia sa navrhovateľ domáha, odôvodnenie návrhu a navrhované dôkazy.

23. Podľa § 45 zákona o ústavnom súde ústavný súd je viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania, ak § 89 neustanovuje inak.

24. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

25. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

26. Podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak má návrh na začatie konania uvedený v § 42 ods. 2 písm. f), g), i) až l), n), q), r) a w) odstrániteľné nedostatky, môže ústavný súd vyzvať navrhovateľa, aby v určenej lehote tieto nedostatky odstránil. Ak účastník konania v určenej lehote nedostatky neodstráni, ústavný súd návrh na začatie konania odmietne. Na nedostatky návrhu na začatie konania uvedeného v § 42 ods. 2 písm. a) až e), h), m), o), p) a s) až v) ústavný súd navrhovateľa neupozorňuje.

27. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh na začatie konania neodmietne alebo ho nezamietne podľa § 57, prijme ho na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

IV.

Právne závery ústavného súdu

28. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh okresného súdu predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí 23. septembra 2020. Pri predbežnom prerokovaní ústavný súd preskúmaval, či návrh okresného súdu obsahuje zákonom ustanovené náležitosti a či neexistujú ďalšie dôvody na jeho odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

29. Okresný súd podal návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy o súlade právnych predpisov, ktorým sa domáha, aby ústavný súd rozhodol tak, že vysloví nesúlad § 96 ods. 3 v časti slov za bodkočiarkou zákona o rodine s čl. 41 ods. 3 a čl. 46 ods. 1 ústavy, s čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 14 dohovoru, ako aj s čl. 2 ods. 1, čl. 3 ods. 1 a čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

30. Vychádzajúc z návrhu okresného súdu, jeho odôvodnenia a priloženej dokumentácie ústavný súd konštatuje, že ide o návrh, na ktorého prerokovanie disponuje

právomocou. Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podal okresný súd, ktorý je na to oprávnený len vtedy, ak súvisí s ním prejednávanej vecou [§ 74 písm. d) zákona o ústavnom súde]. Podľa názoru ústavného súdu návrh okresného súdu súvisí s ním prejednávanej vecou navrhovateľa, keďže § 96 zákona o rodine upravuje inštitút zapretia otcovstva na návrh dieťaťa, o ktorom by okresný súd mal vo veci navrhovateľa rozhodnúť. Na tom nič nemení skutočnosť, že napadnutá časť § 96 ods. 3 zákona o rodine (časť slov za bodkočiarkou) explicitne vylučuje, aby za určitých skutkových okolností mohlo dieťa podať takýto návrh, pričom ide o okolnosti, ktoré sú vo veci navrhovateľa naplnené (nežije ani jeden z jeho rodičov). Malo by byť totiž úlohou ústavného súdu v konaní vo veci samej rozhodnúť, či je napadnuté obmedzenie práva dieťaťa podať návrh na zapretie otcovstva ústavne konformné.

31. Podľa názoru ústavného súdu návrh okresného súdu nemožno považovať ani za neprípustný a ani podaný oneskorene.

32. Ústavný súd sa osobitne zaoberal otázkou, či je návrh okresného súdu ústavne akceptovateľným spôsobom odôvodnený. V tejto súvislosti ústavný súd opätovne poukazuje na už citovaný text § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde, z ktorého vyplýva, že obligatórnou súčasťou všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania je aj „odôvodnenie návrhu“. Ústavný súd zároveň upozorňuje na svoju dlhodobo ustálenú judikatúru, v rámci ktorej štandardne podčiarkuje, že nedostatok odôvodnenia návrhu na začatie konania má významné procesné dôsledky a môže viesť v konečnom dôsledku aj k odmietnutiu návrhu pre nesplnenie náležitostí ustanovených zákonom. Táto judikatúra sa formovala už v období platnosti zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 38/1993 Z. z.“), v ktorej ústavný súd opakovane a konštantne zdôrazňoval, že nie je povinný odstraňovať nedostatky odôvodnenia návrhu v podaniach navrhovateľov z úradnej povinnosti, argumentujúc, že v prípadoch návrhov na začatie konania podávaných fyzickými osobami a právnickými osobami na zaistenie podania kvalifikovaného návrhu slúži inštitút povinného právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom a publikovaná judikatúra, z ktorej jednoznačne vyplýva, ako ústavný

súd posudzuje nedostatky podaní účastníkov konania (napr. IV. ÚS 409/04, IV. ÚS 168/05, IV. ÚS 77/08, I. ÚS 162/2010, I. ÚS 368/2010, III. ÚS 357/2010, III. ÚS 206/2010, II. ÚS 309/2010, IV. ÚS 134/2010, IV. ÚS 159/2010, IV. ÚS 213/2010, IV. ÚS 234/2010, I. ÚS 594/2012 a iné). Uvedená judikatúra sa primárne týkala vymedzenia úlohy kvalifikovaného právneho zastúpenia advokátom v zmysle § 20 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. Ústavný súd však považoval za nepochybné, že jej ratio možno v rámci konania o súlade právnych predpisov primerane uplatniť aj vo vzťahu k navrhovateľovi, ktorým je súd, resp. samosudca alebo príslušný senát (§ 19 zákona č. 38/1993 Z. z.), zastúpený predsedom senátu (§ 21 ods. 5 zákona č. 38/1993 Z. z.), teda osoby, ktoré možno z hľadiska znalosti práva nepochybne považovať za kvalifikovaných zástupcov navrhovateľa (m. m. PL. ÚS 3/2014, PL. ÚS 7/2014).

V období účinnosti (nového) zákona o ústavnom súde citované judikatúrne názory ústavného súdu, vzťahujúce sa na nedostatky odôvodnení návrhov na začatie konaní o súlade právnych predpisov, potvrdzuje aj samotná zákonná úprava konania pred ústavným súdom. Už citovaný § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde v prvej vete na druhej báze taxatívnym spôsobom vymedzuje také návrhy na začatie konania, na odstránenie odstrániteľných nedostatkov ktorých môže ústavný súd navrhovateľa vyzvať a určiť mu na to lehotu. Zároveň to isté ustanovenie zákona o ústavnom súde (jeho tretia veta) taxatívnym výpočtom ustanovuje druhy návrhov na začatie konania (vrátane konania o súlade právnych predpisov), na nedostatky ktorých ústavný súd navrhovateľa neupozorňuje, čo má pri použití systematického výkladu (aplikačný vzťah prvej a druhej vety § 56 ods. 3 na jednej strane a tretej vety toho istého ustanovenia na strane druhej) v spojení s ideou racionálneho zákonodarcu za následok, že v prípade ich výskytu ústavný súd odmietne takéto návrhy na začatie konania pre nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí bez akejkoľvek výzvy na odstránenie nedostatkov (m. m. PL. ÚS 1/2020).

33. Aplikujúc právne názory uvedené v predchádzajúcom bode tohto uznesenia na návrh okresného súdu, ústavný súd konštatuje, že jeho odôvodnenie sa obmedzuje na popis konkrétnych skutkových okolností veci, o ktorej má okresný súd v prerušenom konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 61/2013 rozhodnúť, ako aj popis vývoja zákonnej úpravy inštitútu zapretia otcovstva na území Slovenska od roku 1944 a vyúsťuje do návrhu

meritórneho rozhodnutia ústavného súdu (petitu). V odôvodnení návrhu však chýba akákoľvek ústavnoprávna argumentácia, ktorá by odôvodňovala prijatie rozhodnutia navrhnutého v petite. V odôvodnení návrhu taktiež absentujú identifikovateľné poukazy na doterajšiu judikatúru ústavného súdu, príp. medzinárodných súdnych orgánov, ktorá by mohla byť aplikovateľná na rozhodnutie o návrhu okresného súdu, a teda podporiť petit predložený okresným súdom. Ide o také závažné nedostatky návrhu na začatie konania, ktoré ústavný súd nemôže odstraňovať z úradnej povinnosti, a to ani pri uprednostnení materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti.

34. Ako *obiter dictum* ústavný súd dodáva, že (vychádzajúc z formulovaného petitu návrhu) ani v prípade vyhovenia návrhu ústavným súdom by zo „zvyšku“ znenia predmetného ustanovenia, ktorého účinnosť by zostala nedotknutá, nevyplýval jednoznačný záver o prípustnosti návrhu, ktorý je predmetom konania vedeného pred navrhovateľom. Uvedená skutočnosť vzbudzuje pochybnosť o prejudicialite predloženej otázky súladu napadnutej časti právneho predpisu pre dané konanie.

35. Na tomto základe ústavný súd pri predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že návrh okresného súdu neobsahuje zákonom požadované odôvodnenie, a teda nemá zákonom ustanovené náležitosti [§ 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde]. Ústavný súd preto rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. septembra 2020

Ivan Fiačan
predseda pléna
Ústavného súdu Slovenskej republiky